

MISIE V BOLÍVII

Príchod a začiatky

Bolívia. Krajina, ktorá má iba dvaapokrát viac obyvateľov ako Slovensko (13 miliónov), ale svojou rozlohou 1 098 580 km² presahuje dvojnásobok rozlohy Španielska. Na rozdiel od prvých jezuitských misionárov, ktorým cesta trvala celé týždne, nás do tejto krajiny previezli okridlené koráby za 15 hodín. Ráno o štvrtej sme na letisku Viru viru vstúpili do úplne iného sveta.

Situácia v krajine

Kontroly vojakov, prehrabávanie sa vo veciach, fotenie očí a iné bezpečnostné opatrenia nám pripomenuli našu socialistickú minulosť. Túto atmosféru „narúšali“ iba plagáty pápeža Františka, ktorý len pred pár dňami pristál na tom istom letisku, aby ohlásil prorocké slovo v krajine, ktorej vládnucci systém sa chce tváriť ako socializmus s demokratickou tvárou.

Pred pár rokmi sa tu jeden slovenský františkán spolu s ďalšími miestnymi stal takmer obeťou zinscovaného procesu v pútnickom mieste Copacabana, kde bol obvinený z krádeže klenôt z chrámu. Verejné vystavovanie na posmech, dlhodobé domáce väzenie, zákaz prísunu základných potravín a vyhrážanie sa zlynčovaním, podľa môjho názoru z nich urobili skutočných mučeníkov aj bez preliatia krvi.

Aby ste mali ucelený obraz o politickej situácii v tejto krajine, iba dodám, že vláda ustanovila „provládnu Cirkev“, zloženú z odpadnutých katolíkov, spolu s kňazmi, ktorí zanechali svoju službu alebo sa oženili.

Prezident Evo Morales sa prehlásil za najvyššieho kňaza a na niektoré sviatky vykonáva na mieste starobylého chrámu v Tihuanaco ezoterické obrady na privítanie Slnka a čerpanie kozmických energií.

Určite Vám neuniklo, ako odovzdal pápežovi Františkovi ako dar plastiku symbolov komunizmu - kosák a kladivo, na ktorom bol ukrižovaný Ježiš Kristus. Rozporupnosť osoby prezidenta Moralesa iba naznačuje, aký neporiadok a korupcia vládne v Bolívii. Hovorí sa, že znížil korupciu v krajine: zo 100% na 90%.

Cesta do Concepción

Ale vráťme sa k nášmu príchodu. Na letisku v Santa Cruz nás prekvapilo studené počasie a silný dážď, ktorý spôsobil v krajine mnohé povodne. Mladý kňaz, ktorý prišiel po nás na letisko nám povedal, že v Bolívii je dážď dobrým znamením. Podľa neho prší Božia milosť aj v súvislosti s naším príchodom.

Vo viere sadáme do auta a necháme sa viesť do neznáma. Cesta do nášho pôsobiska v Concepción trvala vyše šesť hodín. Vzdialenosťou je to asi tolko ako z Bratislavy na Spiš, ale cesta tretej triedy s početnými „kráťermi“ a silný dážď náš príchodu značne predĺžili.

Ubytovanie a životné podmienky

V Concepción nás ubytovali v budove bývalého jezuitského konventu, čiže kláštora, ktorý je dnes súčasťou biskupského úradu. Spolu s nami tu býva aj otec biskup, pán farár, kaplán, jeden bohoslovec a jedna dobrovoľníčka z Poľska, ktorá pomáha najmä v oblasti projektov a ekonomiky.

Vzhľadom na chudobu v krajine, biskup sa stará o stravu a bývanie pre kňazov, ale nedáva im plat. Pomáha im však zohnať intencie sv. omši, pretože mnohí domáci nemajú na sv. omše čím prispieť. Vikariát si pomáha aj tým, že vlastní živočíšnu farmu Delicias, na ktorej sa chovajú kravy a produkuje sa mlieko a syry, z ktorých odpredaja ziskava potrebné finančné prostriedky.

Okrem toho vikariát vlastní aj závod, vrámci ktorého je stolárska a automechanická dielňa.

No ani to nestačí na pokrytie všetkých nákladov, a tak si biskup ale aj jednotliví misionári vypomáhajú rôznymi projektami z Európy alebo zbierkami a darmi od dobrodincov. Takto sú financované aj pohonné hmoty do áut.

Našťastie tu benzín stojí v prepočte na euro asi 40 centov, ale silné autá, ktoré sú tu nevyhnutné v náročnom teréne, ktoré majú spotrebu od 8 do 12 litrov, tieto rozdiely stierajú. Okrem toho misionári prakticky nikdy nejazia v pralese sami, ale vždy majú so sebou napríklad hudobný

tím a okrem nich aj desať iných pasažierov, keďže medzi jednotlivými komunitami a mestom Concepción nejazia žiadne autobusy či mikrobuses. Najhoršie je to v období dažďov.

Vplyv jezuitov

Concepción je asi osemtisícové mestečko v kraji, ktorý sa nazýva Čikitánia, podľa pôvodných obyvateľov - indiánov - čikitos.

Toto mestečko založili v osemnástom storočí jezuitskí misionári, ktorým sa podarilo usadiť migrujúce kmene a naučiť ich civilizovanému životu. Zanechali tu kus práce, ktorej svedkami sú do dnešnej doby dominanty mesta ako je nádherná katedrála, zvonica, budova konventu, ale aj kultúra a povaha miestnych ľudí, ktorá je veľmi príjemná a pokojná.

Prekvapilo nás, ako sa dospeli a deti správajú na sv. omši. V priemere majú miestne rodiny 7-8 detí, čiže v kostole je asi osemdesiat percent detí a mládeže a dvadsať percent je dospelých. No napriek tomu tu nevidieť nikoho, žeby sa počas sv. omše alebo kázne rozprával alebo zabával.

Jezuiti tu zanechali aj kus hudobnej histórie. Po sedemdesiatich rokoch pôsobenia museli z politických dôvodov v Španielsku, opustiť misie v Bolívii. Keď tu po viac ako poldruha storočí prišli františkáni, s prevapením našli huslistov, ktorí hrali klasické diela Bacha, Vivaldiho a iných klasikov. Bez notových záznamov, iba z počutia, si odovzdávali z pokolenia na pokolenie diela majstrov, ktoré ich naučili jezuiti.

Vikariát Ňuflo de Chávez

Pred siedmymi rokmi odovzdali františkáni farnosť v Concepción v prospech diecéznych kňazov. Concepción je vikariát, čiže je to niečo ako diecéza, na čele s biskupom, ale nemá diecézne štruktúry. Spadá pod Pápežské misijné diela. Tento už „náš“ vikariát má iba dvadsaťdva kňazov.

Samotná farnosť Concepción, v ktorej pôsobíme štyria kňazi, je rozdelená na dve časti. **My máme na starosti tzv. Zónu 5 a severné usadlosti. Tvorí ju časť mesta Concepción a sedemnást usadlostí s počtom od 7 do 74 rodín.**

Najvzdialenejšia usadlosť od mesta sa nachádza vo vzdialenosti 120 kilometrov od mesta Concepción. Možno to nie je až tak ďaleko, ale poľné cesty plné dier s provizórnymi mostami z drevených dosák v kopcovitom teréne pralesa tieto vzdialenosti časovo znásobujú. Cesta do dedinky Monte Verde trvá približne štyri hodiny. V čase dažďov v mesiacoch december až február sú niektoré usadlosti neprístupné.

Kňaz navštívi každú z týchto osadlostí približne iba raz za mesiac, s výnimkou odpustových slávností alebo sobáša. Našťastie každá z nich má svojich náboženských lídrov, akoby katechéto, ktorí sa starajú o duchovný i spoločenský život v komunite. Ich úlohou je okrem katechéz aj pochovávanie mŕtvych.

Chudoba

Ako prvé upútala našu pozornosť chudoba mnohých ľudí, ktorú vidieť najmä na ich bývaní. Mnohé domy ľudí žijúcich v pralese sú postavené iba z prútia, dreva a hlíny so strechami z palmových listov. V podobných príbytkoch žili na našom území Slovania už pred 1400 rokmi.

Vo väčšine osád v pralese nikto nemá auto, iba niekoľko motoriek. Ľudia sa tam živia chovom dobytky, koní, ošípaných, hydiny, lovom, pestovaním juky a lovom zveriny.

Dôchodok donedávna neexistoval. Ale ani ten v súčasnosti nie je veľkou záchranou. Jeho výška je v počte asi 38 eur.

Viacere osady sú bez elektriny, vo väčšine nie je mobilný signál a niektoré nemajú ani pumpy na pitnú vodu. Takisto nie každá komunita má školu, takže deti niekde musia dochádzať denne aj deväť kilometrov pralesom do najbližšej školy.

No aj pri týchto biednych podmienkach chodia čisto oblečení a okolo svojich obydli majú pomerne čisto, bez odpadkov.

Chudoba sa zračí neraz aj z tvári ľudí, ktorí vyzerajú neraz starší, ako v skutočnosti sú. Keďže rodiny majú bežne aj osem detí, je veľký problém ich užiť. Preto mnohí mladí po skončení lýcea odchádza do mesta Santa Cruz.

S chudobou sú spojené aj rôzne iné problémy, najmä alkoholizmus otcov. Bežne vidieť ako nielen dospelí, ale aj mladí chlapci žujú koku. Tvrdý život, výchova bez emócií, vplyvom alkoholizmu sa podpísala pod to, že mnohí vyzerajú veľmi vážne.

Najviac to bilo do očí, keď sme boli na svadbe v komunite v pralese. Tváre sa im rozjasnili až po požití väčšieho množstva čiče alebo tigrieho mlieka.

Čiča je nápoj z ryže, kukurice alebo juky, ktorú niektorí ešte stále pripravujú podľa tradičného receptu žutím týchto plodín a následným varením a kvasením. Čím dlhšie sa čiča kvasí, tým viac alkoholu obsahu. Chuťou sa potom trochu podobá na naše pivo. Bolo ale potrebné trochu sebazáporu, aby sme si dali z tohto národného nápoja, aby sme neurazili našich hostiteľov. Tigrie mlieko je nápoj podobný našim vaječným likérom a chutí omno lepšie ako čiča.

Mnohým obyvateľom komunít v pralese pomohli postaviť svoje domy, školy a pumpy na vodu františkáni, pôvodcom z Nemecka, ktorí tu pôsobili približne tridsať rokov. Pomoc štátu alebo mestského úradu je v tomto zmysle veľmi slabá. Prezident Morales neskôr napojil tieto pumpy, vybudované františkánmi, na nové studne alebo vodovodné kohútiky a označil ich plaketami ako dielo štátu.

Nebezpečenstvá pralesa

V niektorých oblastiach pralesa dodnes žijú pumy a jaguáre. Upokojili nás ubezpečením, že tieto šelmy útočia na človeka iba vtedy, keď je sám. Pri prvej ceste do komunít sme stretli líšku, opice, piu (druh pštrosa), zopár druhov zvieratiek podobných morským prasiatkam a množstvo papagájov, orly, supy a množstvo iných vtákov, motýľov a hmyzu. Tie nebezpečnejšie, ako je anakonda alebo had boa, sa nám našťastie vyhli.

V pralese sa človek nevyhne najmä bodnutiam hmyzu. Už po týždni sme mali ruky plné červených svrbiacich pluzgierikov. Dúfame, že žiaden z aktérov týchto bodnutí nebol nakazený chorobou dengue, ktorá spôsobuje dlhodobé vysoké horúčky alebo chorobou čikungunia, ktorá bolestivo postihuje a oslabuje všetky kĺby a aj po vyliečení sa jej príznaky môžu prejavovať až do troch rokov.

Okrem komárov sme už stihli dostať aj kliešťa, ktorý tu však našťastie, údajne neprenáša žiadne choroby. Nebezpečnejšie sú vraj netopiere, ktoré môže prenášať akúsi chorobu, ktorá spôsobuje úhyn dobytky.

Určite nás čakajú aj iné nástrahy, pretože počas obdobia dažďa sa do obydli tlačia tarantuly, ktoré v nich cítia sucho. Škorpióny tu v meste vraj nie sú, ale podľa slov jedného z miestnych ich netreba ich hľadať, lebo kto hľadá nájde. Takže v Concepción je celkom bezpečne a túto povesť nenarušila ani rozpučená vretenica pred farským úradom. Vedť to sa stávalo aj doma.

Tajomstvá pralesa

Asi pol hodiny cesty autom od Concepción sme mali pár dní po našom príchode kňazské rekolekcie na jednej farme. Je to asi 2000 hektárov pôdy v pralesi, o ktorú sa stará istý pán. Je to skôr neformálna prírodná rezervácia. Na jej území žijú prakticky všetky zvieratá, ktoré možno v pralesi stretnúť. Nachádza sa tu asi najväčší strom na okolí. Jeho obvod je taký veľký, že je potrebné dvadsaťjeden ľudí, spojených rukami, aby ho obkolesili.

Čo je však na tejto rezervácii zaujímavé, je fakt, že ju vybudoval Hans Ertl, hlavný fotograf olympiády v Berlíne, pred začatím druhej svetovej vojny a zároveň najvýznamnejší nacistický fotograf, ktorý sa tu ukrýval až do roku 2000, keď ako deväťdesiatdvaročný zomrel. Kdesi na tomto pozemku údajne ukryl množstvo fotografického materiálu, ktorý sa ale nikomu doposiaľ nepodarilo objaviť.

Svätá omša, ktorá bola slávená s otcom biskupom a približne dvanástimi kňazmi vikariátu pod strechou Ertlovej chaty, takto po prvý krát posvätila miesto, kde žil a pracoval bývalý nacistický fotograf so svojimi dvoma dcérami, z ktorých jedna dodnes žije v hlavnom meste La Paz. Pán, ktorý tento pozemok po smrti Hansa Ertla kúpil, bol veľmi dojatý našou prítomnosťou a povedal, že tu môžeme kedykoľvek prísť a oddychnúť si.

Nebezpečenstvá stravy

Určite nepatríme medzi tých, ktorí by preberali v jedle, a tak sme sa od prvých dní snažili jesť všetko, čo nám predložili, s výnimkou toho, že sme sa vyhýbali pitiu vody z vodovodu. To sa nám však stalo osudným.

Už počas prvých dvoch týždňov sme stihli zápasit' s hnačkami, bolesťami brucha a infekciami z jedla. Ubezpečili nás, že u nových je to úplne normálne a že k misiám aj táto skúsenosť patrí. Ešte šťastie, že sme si so sebou doniesli trochu slovenského elixíru „S“ (slivovice).

Takže kupovať na trhu mäso, rôzne potraviny a nápoje sa veľmi neodporúča. Radšej v klasických obchodoch v originálnom balení.

Obyvateľstvo

Obyvateľstvo vikariátu je dnes veľmi zmiešané. Pôvodní obyvatelia sa volali čikitos. Boli to indiáni. **Okrem nich do súčasnosti prežila pomerne malá skupina z bojového kmeňa Ayo-reov, ktorú sa však nepodarilo zevanjelizovať, a tak dnes, na rozdiel od čikitos, sú veľmi agresívni, nebezpeční a neprispôsobiví. Je známe, že so svojimi nepriateľmi sa veľmi nehrajú a niekedy ich aj usmrtia.** Z kňazov majú ale strach, lebo sa boja, že by ich mohli prekliat'. Z tých istých dôvodov sa nenechajú fotiť v obave, že by niekto zneužil fotky na účely mágie.

Okrem indiánov sú tu prisťahovaní španieli a iní európania, z ktorých sa viacerí zmiešali s pôvodným obyvateľstvom. V súčasnosti je tu veľký prílev indiánov z náhornej plošiny Altiplano, blízko jazera Titicaca, ktorých tu volajú Koljas a ktorí sem prichádzajú obchodovať, hľadať prácu alebo pôdu. Nové osady vznikajú aj dnes kľčováním pralesa, ktorý im ako spoločenstvu, prideli mestský úrad v Concepción.

Pomoc rehoľných sestier

V meste Concepci3n p3sobia dve spoločenstvá rehoľných sestier. Sestry z Mexika pomáhajú vo farnosti a v katedrále a k3rejské sestry majú klášt3r v Z3ne 5, neďaleko „kaplnky“ v ktorej máme pracovať my dvaja. Hovorím o kaplnke, ale v podstate je to menší kostol s tým, že doteraz ešte nemá bohostánok.

Najmä sestričky z našej z3ny usilovne pomáhajú v príprave detí na prvé sv. prijímanie a v príprave mládeže na birmovku formou malých skupiniek. V tejto práci im pomáha viac ako desať animátorov, niektorí z nich sú bývalí birmovanci.

Farnosť Concepci3n

Farský kostol je zároveň aj katedrálou a je to umelecký skvost, ktorý tu zanechali jezuiti. V osemdesiatich rokoch bola katedrála spolu so zvonnicou a konventom zreštaurovaná a nesk3r aj vyhlásená za svetové dedičstvo Unesca.

Ľudia prichádzajú na sv. omše najmä v nedeľu, počas týždňa je to menej. V Z3ne 5 je aj v týždni viac ľudí, pretože v stredu majú povinnú účasť prvoprijímajúce deti, ktoré sa pripravujú takmer rok a pol a podobne sú sv. omše vo štvrtky aj pre birmovancov.

Ľudia prijímajú Eucharistiu vo väčšine na ruku. Spovedajú sa však veľmi málo, takže treba ešte veľa pastoračie a katechézy v prospech tejto nenahraditeľnej sviatosti. Mnohí mladí tu žijú bez sviatostného manželstva. Dôvodov je zrejme viacero: chudoba, komplikovanosť nájsť údaje na matrikách, vzdialenosť osady od farnosti a nedostupnosť kňaza, zvyk a ďalšie.

Každá osada má okrem katechéty aj tzv. cabaldes. Sú to volení asistenti, či starší z ľudu, ktorí sprevádzajú kňaza pri slávnostiach a procesiách, majú na starosť usporiadateľskú službu a poriadok na bohoslužbách. Každý z nich má drevenú paličku a červenú stuhu prepásanú cez hrud'. V osade požívajú úctu a autoritu. V ideálnom prípade je ich dvanásť, ako apoštolov.

Na svätých omšiach miništrujú súčasne chlapci aj dievčatá, ktorí sa správajú veľmi slušne a počas sv. omše ich netreba vôbec upozorňovať. Niekedy sv. omšu spestrí nejaký pes, ktorý pripojí k sprievodu na prijímanie, alebo v osadách aj hlučné sličky, keďže v niektorých je sv. omša iba pod prístreškom.

Okrem katolíckych misionárov pôsobia vo vikariáte aj evanjelické zbory, ktoré však nemajú až tak veľa prívržencov. Napádajú tradičnú úctu k svätým, praktizovanie sviatostí a hlásajú skorý koniec sveta.

Naším predchodcom v Zóne 5 bol páter Robert Hoff z farnosti Mníchov v Nemecku, ktorý tu pôsobil sedem rokov a s pomocou rôznych projektov, Mníchovskej arcidiecézy a priateľov postavil vedľa kaplnky Panny Márie Pomocnice pastoračné centrum farnosti s dvomi bytmi pre dobrovoľníkov.

V budúcnosti sa tu plánuje aj postavenie farského úradu a zriadenie farnosti. Zatiaľ táto vízia stojí na jednom mieste z finančných dôvodov ako aj pre zložitosť vybavovania na úradoch, ktoré si neraz účtujú nezmyselné poplatky navyšujúce realizáciu rôznych projektov.

Otec Róbert Hoff nám v začiatkoch veľmi pomohol tým, že nám odovzdal mnohé zo svojich skúseností a predstavil nás vo väčšine osád našej farnosti. Je to veľmi milý, úctívý, usmievavý a obetavý misionár, ktorý sa však na výzvu svojho biskupa potrebuje vrátiť do svojej rodnej diecézy.

Jeho pomoc je o to cennejšia, že jeho španielčinu s európskym prízvukom rozumieme veľmi dobre. Kdežto miestni obyvatelia rozprávajú tak, akoby mali horúce zemiaky v ústach, takže mnohé písmená nevysslovujú, alebo len pomedzi zuby, a tiež niektoré nahrádzajú písmenom „h“.

Máme ešte čo robiť, aby sme sa naučili počúvať a pochopiť miestnych ľudí, ako aj vyjadriť správne svoje myšlienky. Všetky úlohy, ktoré nás čakajú zverujeme našej patrónke Nepoškvrnene počatej Panne Márii a zároveň Pomocnici kresťanov.

**Ďakujeme Vám všetkým za modlitby,
za ľudskú i duchovnú oporu,
za finančnú i akúkoľvek inú pomoc.
Nadalej sa zverujeme do Vašich modlitieb,
a veríme, že Boh ich aj spolu s našimi
vypočuje v prospech jeho ľudu tu v Bolívii.
Zároveň ďakujeme nášmu otcovi biskupovi
Štefanovi Sečkovi, že nám umožnil
túto misijnú skúsenosť,
za jeho povzbudenia, pomoc i otcovský
prístup v príprave na misie!**

**Pavol Hucík a Ján Piatak
misionári, Bolívia**

